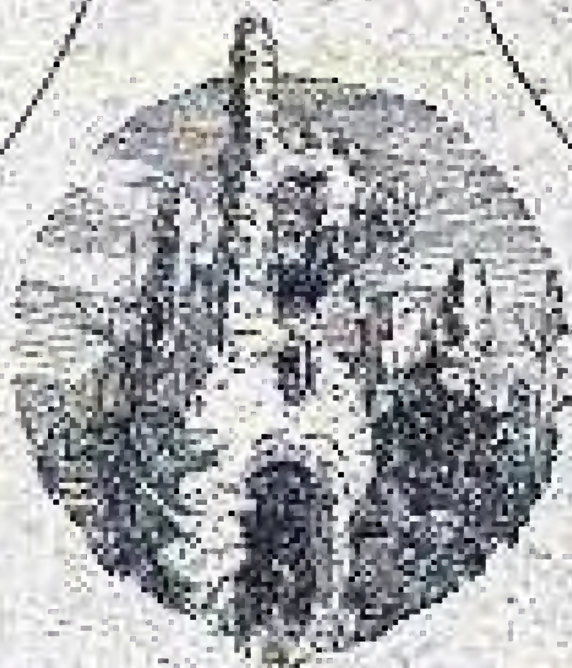
DUKOVANY
a
HRAD RABŠTÝN

POLITICKÝ OKRES MOR. KRUMLOV

DUKOVANY

A

HRAD RABŠTÝN

POLITICKÝ OKRES MOR. KRUMLOV

TISKEM BENEDIKTINSKÉ KNIHTISKÁRNY V BRNĚ.
NÁKLADEM VLASTNÍM.

VĚNOVÁNO
VYSOCEUROZENÉ PANÍ
GISELE HRAB. COUDENHOVE,
ROZ. HRABĚNCE
ZE STADIONŮ-THAUN-WARTENHAUSEN,
MAJITELCE VELKOSTATKU V DUKOVANECH.

Slovo k čtenářům.

Nebylo mým úmyslem knížečku tuto tiskem vydati, nýbrž mínil jsem jen kratince dějiny Dukovan a hradu Rabštýnu nastíniti a dítkám školním k opisu připraviti. Byl jsem však vybídnut od vlctp. správce velkostatku Jaroslava Panýrka, abych hleděl všecky známé údaje sestaviti, on že to pak dá svým nákladem vytisknouti. Jeho tedy zásluhou vydán tento spisek, jehož čistý výtěžek věnován bude dobrému účelu. Účelem této knížky je seznámiti obyvatelstvo aspoň částečně s místními dějinami a událostmi, jakož i poskytnouti pomůcku turistům, již letní doby trosky hradu Rabštýna četně navštěvují. - Použil jsem záznamů farních, zvláště od bývalého administratora Josefa Ptáka a bývalého faráře Ferdinanda Vodičky, záznamů školních, jež všecky pořídil nynější p. nadučitel Jan Hanus, topografie Volného a konečně pamětí některých občanů. Jest to tedy vlastně jakási kronika. Na některých místech bude se zdáti sloh trochu neladný, čehož příčinou jest to, že jsem, pokud možno, hleděl podržeti doslovný původní záznam. Tolik na vysvětlenou.

V Dukovanech, dne 15. března 1909.

Alfons Fibich, farář v Dukovanech

DUKOVANY

Hrad Rabstein (Havraní).

Ves Dukovany jest původu velmi starého. Jisto jest, že nad kostelem a kolem rozkládala se vesnička. Není však určitě známo, jakého jména. Dle jedněch Děkovany, dle druhých Tokovany. Již roku 1263 činí se zmínka o kostelíčku Tokovanském a r. 1298 připomíná se Alšík z Tokowan jako držitel hradu Rabsteinu. Hrad tento založil prý Konrád brněnský, syn Břetislava I., vojvody českého. Panství to udělovalo se nejslavnějším mužům, hlavně purkrabím moravským, jako léno.

R. 1059-1205

1. Petr z Boskovic, purkrabě, byl prý první poctěn tímto panstvím; po něm následovalo pak 13 purkrabat, vojvodů a markrabat moravských až do r. 1205, a to:

2. Tazzo, praefectus Thuclecyensis;
3. Soben, miles castellanus de Thuclecych;
4. Wrš;
5. Hartleb;
6. Ben;
7. Hrut;
8. Boček, slavný předek rodu Kunštátského;
9. Pomněm z Hovořic;
10. Welen;
11. Žibota;
12. Branislav;
13. Vlk;
14. Bohdanec.

Od r. 1205 vyskytují se zde majitelé či lépe držitelé různých rodů rytířských.

Zbraslav rytíř povolal do kaple sv. Vojtěcha na Rabsteině kněze řádu sv. Benedikta z Ostrohu a daroval mu nějaké pole na hradě (r. 1205).

Rudolf de Rabensberg (r. 1212) byl komořím císaře římského.

R. 1247 Gottfried z Ramensteinu; týž se stál templářem r. 1252

Templáři (1252-1325)

(Pozn. R. 1118 složil Hugo de Payens a s ním devět rytířů tři sliby mnišské ve spojení se slibem rytířským v ruce patriarchy Jerusalemského, a poněvadž sídlo své měli blízko chrámu (templum) Šalamounova, nazváni jsou templáři. Účelem jich rytířských podniků bylo, by veřejné cesty a silnice bezpečnými učinili před útoky lupičův a zlodějů (zvláště Beduinů), kteří poutníky znepokojovali. Bílý plášť s červeným křížem byl jednoduchým jejich rouchem. Poněvadž se jim dostávalo ze západních zemí hojné podpory, mohli velké služby prokázati křesťanstvu naproti Turkům a Saracenům. --- Řád tento byl zrušen papežem Klimentem v r. 1312.)

R. 1269 Alšik rytíř z Coverníku.

R. 1271 Oldřich z Rabensburku.

R. 1289 Albert z Cornichu.

R. 1298 Alšik z Tokowan; řád templářů byl sice r. 1312 zrušen, ale Alšík Z Tokowan zůstati směl na panství až do své smrti r. 1325.

R. 1318 byl Rabstein dobyt od biskupa olomouckého Konráda, jenž dostal za výlohy město Ostroh od krále Jana Lucemburského.

R. 1325 Jindřich z Lípy, hejtman zemský (zemřel 26. srpna 1329), obdržel (za 150 marek) hrad se statky Dukovanskými. Hrad přešel r. 1365 opět do rukou markrabat moravských. R. 1425 byl zde purkrabím hrabě Jan z Hardeka. Téhož roku byl hrad dobyt od Táboritů. R. 1468 rozbil hrad a vzal Husitům uherský král Matyáš; od té doby nebyl hrad obydlen. (R. 1486 byl již hrad rozbořený a zpustošený. Poblíž hradu stávala osada Rabenstorf; ještě v 15. století tam byla osada, hřbitov i dvůr, 22 domků, 120 (?) obyvatelů, 58 mužských a 61 ženských. R. 1520 byla osada již zpustošena a r. 1589 od majitele panství z Buče úplně zničena; obyvatelé vystavěli si pak domky okolo kostela v Dukovanech.) ---Král Matyáš daroval statek s rozbořeným hradem Vilému z Pernštýna (jenž byl nejvyšším hofmistrem královským) a jeho rodu na vždy, a takto byl statek z lénství vybaven. Syn předešlého Jan z Pernštýna odstoupil tento statek na

Jana z Lípy, který byl protestant a vystavěl si v Dukovanech zámek naproti nynější faře v zahradě panské (r. 1535). Jeho syn

Jan z Lípy (r. 1596) odstoupil statek tento na

Jindřicha Březnického z Tulešic (r. 1626) a potom na

Ferdinanda Leopolda hraběte z Náchoda z Tulešic (r. 1626). (R. 1620 bitva na Bílé hoře, kdež mezi moravskými vojíny bojovali také dva z Dukovan: Vavřín Doubrava, jenž zahynul, a Mikuláš Kafka, jenž byl zajat a uvězněn.)

Jan Vilém Müller z Mühlbachu (r. 1658) koupil statek tento za 4250 rýnských. Dcera jeho

Juditta Müller z Mühlbachu, provdaná Říhovská rytíře z Dobříš r. 1681 statek převzala. Syn

Jan Josef Říkovský převzal statek r. 1700 a prodal jej r. 1722 na

Karla Jiřího Podstatzký barona z Prusinovic za 4700 zl. rýns. Tento ustanovil t 1723

Jana Antonína Podstatzký dědicem a jemu tři dcery své podřídil: Annu, Antonii a Karolínu.

Valentin Wewier ratíř z Blumenbergů r. 1739 koupil statek za 5500 zl. a 100 klíčních dukátů.

Maria Rosina Blumenberg roz. Neuheimova, manželka jeho, měla podřízeného Antonína, syna od dcery Antonie,provdané za Schlichharta z Wiesenthalu.

Antonín Schlichhart z Wiesenthalu r. 1761 přepustil statek na svého bratra

Františka Xav. z Wiesenthalu, a tento zase r.1773 na bratra nejmladšího

Karla z Wiesenthalu, kterýž jej r. 1774 prodal na

Jana Nep. rytíře z Hoferů za 48 tisíc 554 rýns., a tento jej zase prodal r. 1776 za 60 tisíc na Ignáce rytíře z Abelů, jenž prodal jej za touž cenu

Marii Brigittě hraběnce z Canalů, roz. hraběnce Chotek (r. 1787). Tato vystavěla nový zámek u silnice k Jamolicím, jenž podnes stojí (r. 1790) --- Následoval

Josef hrabě z Canalů (r.1809), manžel předešlé, a jemu podřídila vnuka hraběte Taaffe.

Hrabě Taaffe nastopil r. 1826 a prodal statek r. 1829 za 87 tisíc rýns.

Paní rytířské Antonii z Claudiu, rozené Kötner. Po její smrti (+ 2. dubna 1834) nastoupil dle posledního testamentu syn její (r. 1834)

Jindřich rytíř z Claudiů, hejtman u pěšího pluku, a sice následkem ustoupení c. k. generálního polního strážmistra Františka hraběte z Kinských, který podle prvního testamentu měl býti dědicem a proto 25 let se soudil. Rozsudek přišel dne 27. září r. 1859.

František Lettmayer, měšťan a velkoobchodník v Brně, r. 1842 koupil statek ten za 80 tisíc. Po něm nastoupila r. 1848 manželka jeho

Františka Lettmayer, jenž se opět provdala za barona Adolfa z Poche. Týž stal se 21. června r. 1862 místodržitelem. Byl zvolen říšským a zemským poslancem za venkovské okresy Krumlov, Hrotovice a Náměšť. R. 1870 byl majitelem velkostatku baron Richard z Poche. R. 1876 koupil statek tento za 220 tisíc zlatých

Rudolf říšský hrabě ze Stadionů-Thaun-Wartenhausen. Po něm připadl statek r. 1884

Gisele hraběnce Coudenhove, nejmladší dceři předešlého; provdala se za hraběte Gerolfa Coudenhove, jenž zemřel dne 22. prosince 1897 při léčení v Heidlberku v Bavořích. Jejich dcera Maria Christina (provdaná dne 9. května r. 1905 za Zdenka hraběte Shönborna, majitele statku Chlum v Čechách) naučila se dosti plynně jazyku českému.

Kostel

Kostel Dukovanský, na kopečku postavený a sv. Jiljí, sv. Václavu a sv. Zikmundu zasvěcený, jest velmi starý; dějiny jeho sahají do prvních dob křesťanstva na Moravě. Již Godefridus, plebář (farář) z Petrovic, činí ve svých zápiscích dne 29. prosince r. 1263 zmínku o kostelíčku Tokovanském (Dukovanském). Byl to kostelíček malý, nynější presbytář, gotický, z dobrého kamene stavěný. Pod ním se rozkládala malá, chudá stará dědinka, zvaná Toccovan. Kdo kostelíček ten vystavěl a kdy, nedá se určitě říci; zasvěcen byl sv. Jiří.

R. 1279 vystavěl Dukovanský kostel té velikosti, jak nyní jest, rytířský řád jenž tenkráte sídlil na hradě Tempelštýnu u Jamolic. Kaple dřívější zůstala za presbytář. Na věž pověsili krásný, veliký jeden zvon, 10 centů těžký. Toho času vystavěli kostel i v blízkých Hor. Dubňanech. Olomoucký biskup Bruno patronat nad oběma kostely pro vždy přiřkl témuž rytířskému řádu Templářskému; avšak kostel Dukovanský prohlásil za dceru (filiálku) fary Horno-Dubňanské. R. 1281 konsekroval oba tyto nové kostely na žádost Horno-Dubňanského faráře Jindřicha a templářů biskup německého řádu rytířského Jindřich Warmienský z Ermelandů z Německa. Dukovanský kostel byl konsekrován ke cti a chvále sv. Václava. Při konsekrování byli přítomni komturové (představení) z Tempelštýna i Rabštýna a jiní bratří templářští. Kostel Dukovanský byl tenkráte celý gotický a velmi krásný. Kolem něho byl hřbitov a ohrada, kamenná zeď.

Templáři zůstali patrony kostela až do zrušení téhož rytířského řádu, t. j. do r. 1312. Pak přešel patronát na komendu rytířů Maltézských na Starém Brně.

V r. 1488 byli v Dukovanech čeští bratří a farářem jejich byl zde jistý Michal Pollak, z rodu šlechtického Česova z Lekna v Poznaňsku, který pak zemřel za krále uherského Matyáše pro svou víru ve vězení.

V šestnáctém století objevují se protestanté. R. 1560 měli "luteráni" již kostel ve své moci. Toho roku totiž připomíná se zde akatolický (protestantský) farář Michael Líšenský.

Velký zvon byl od nich přelit a váží již jen 7 centů a jest dosud upomínkou na dobu protestantskou. (Jest bez ozdob a nápisem: Léta Panie 1567. Tento zvon jest slit od Vaclava Kowarze z Welké Bitesse k svolání slowa Božiho do chrámu Pána Boha wssemohoucího.)

Nekatolické učení trvalo zde až do r. 1626, kdy katolický pán Jiří z Náchoda v Tulešicích po bitvě na Bílé Hoře jednoho Jesuitu ze Znojma do Tulešic povolal, kterýž "zde ve farnosti Horno-Dubňanské tři sta obyvatelů obrátil a opět průchod víře katolické učinil."

R. 1653 Horní Dubňany i Dukovany byly přifařeny do Hor. Kounic, r. 1654 do Krumlova, r. 1657 do Miroslavi; v tomto roce nalezl zde – jak v Hor. Dubňanech, tak i v Dukovanech – visitující znojemský děkan kostely zpustošené, střechy slamou pokryté a vrchní zdi na spadnutí. Ještě hůře to vypadalo r. 1671. Hor. Dubňany i Dukovany byly přifařeny do Krumlova. Tenkrát nalezl visitující děkan Jaroměřický oba kostely již polozbořené.

Konečně nový pán z Tulešic Matěj Isidor Záblatzký r. 1680 vystavěl v Hor. Dubňanech novou faru, a ustanoven byl opět nový farář Vavřinec Trnka, po něm hned Martin Sobek jako farář následoval a Dukovany administroval.

Také v Dukovanech "pomocí milostpaní Juditty Mullerové z Muhlbachu, provdané Říkovské", jež bydlila na zámku v Dukovanech, který stál proti nynější farní budově v panské zahradě, byl zdejší kostel ve slohu renesančním postaven a obnoven. Kostel, jak nyní stojí, byl zasvěcen sv. Zikmundu, avšak všichni tři patronové přišli na jeden obraz a jako hlavní sv. Václav z doby konsekrace kostela. (Nyní jest obraz na vedlejším oltáři.)

Obyvatelé Dukovanští, majíce kostel obnovený a jsouce od své milostpaní podporováni, nechtěli již více Horno Dubňanského faráře jako administratora kostela Dukovanského za svého duchovního správce uznati, nýbrž žádali při benedikování (svěcení) kostela r. 1690 od p. děkana svého vlastního, samostatného duchovního správce.

Přání Dukovanských bylo konečně roku 1691 vyhověno, správa duchovní v Dukovanech byla od olomouckého biskupa za samostatnou prohlášena a za prvního duchovního správce (lokalistu) byl zdejší vrchností praesentován P. Ignát Zdejchal. Slavnost uvítání tohoto prvního duchovního správce konala se v Dukovanech v neděli po "Nanebevzetí P. Marie". Nový duchovní správce bydlil v zámku. Farní dům byl později z bývalého panského pivovaru asi r. 1700 zřízen, a když i tento zbořením hrozil, bydlil duchovní správce v domech privátních; r. 1860 byl na místě starého, jednopatrového farního domu ze základu nový vystavěn (v přízemí). R. 1870 byla lokálka Dukovanská povýšena na faru. R. 1902 nabídla se vysokorodá paní hraběnka Gisela Coudenhove, nynější patronka, odstraniti vlhké byty farní tím, že dala svým jedině nákladem (6898 K) postaviti ještě jedno poschodí. Již rok 1901 učinila tato šlechetná paní patronka památným tím, že taktéž svým nákladem (2140 K) dala kostel vymalovati olejovými barvami. (Také r. 1891 svým nákladem (2000 K) kostelní báně dala pokrýti nově železným pocínovaným plechem.)

Seznam kněží, působících v Dukovanech od doby duchovní samosprávy.

Administratoři:

1. Kašpar Ignát Zdejchal r. 1691 (1). (Částice v závorce značí dobu působení.)
2. Václav Klíčník až do r. 1705.
3. Jiří Laštovka od 23. července 1705 do 14. června 1707 (2)
4. Jan Komárek r. 1707 (6)
5. Jan Melichar Hlavinka r. 1713 (5)
6. Bartoloměj Jajch r. 1718 (2)
7. Václav Vojtěch Musil r. 1720 (29). Týž poznamenal r. 1749 do křestní matriky: Veni Dukovaniun 1720 secunda Dominica post f. trium regum, ita praecor. ut A-adm. R. Dii Successores annos hos feliciores a Deo consequi valeant.
8. Antonín Josef Čivík r. 1749 (20). – Jest pohřben v kostele.
9. Mikuláš Doubravský r. 1769 (1).
10. Christián Enter r. 1770 (16). O něm v křestní matrice Tom. III. p. 3 poznamenal jeho nástupce: Hoc anno 1786 ultima Aprilis, supranominatus Administrator hujus Parochiae Dukovanensis Adm. Rdus, Doctissimus, ac Praecellens Dnus Christianus Enter Philos. Magr, et Theologiae Baccalaureus post 15 Annorum, et 8 Mensium hujus Beneficii Administrrationem in Parochum Dobromielicensem promus ex hac dioecesi Brunensi ad Archi-Episcopalem Olomucensem transiit, Patria, Moravus Jedlensis, Ordine, Presbyter Saecularis.
11. Jakub Bruckner r. 1786 (14)
12. Pavel Dvořák 12. listopadu 1800 (4)
13. Ignát de Polzer 14. června 1804 (2)
14. Antonín Pokorný 6. února 1807 (26).

Od r. 1833 spravovali Curatii faráři z Hor. Dubňan Jan Melišek a František Xav. Eberl.

15. Jan Peigerle r. 1846 (2)
16. Antonín Horský 8. února r. 1848 (3)
17. Jan Křížek r. 1851 (2)
18. Josef Pták r. 1853 (16)
19. Leopold Blümel r. 1869 (1)

Faráři:

20. Ignát Bezstarosti 2. listopadu 1870 (2-protoparochus)
21. Leopold Sojka 27. srpna 1872 (7)
22. Ferdinand Vodička 12. května 1881 (14)
23. Josef Navrátil – 15. listopadu 1895 (13)
24. Alfons Fibich 1. srpna 1908 (posud).

Hřbitov

Býval až do r. 1836 kolem kostela a byl pevnou kamennou zdí ohražen. Od té doby jest nový, od obce založený na západní straně, asi 2 minuty od kostela vzdálený. Před hlavním křížem na cestě jest pochován místní duchovní správce P. Ant. Pokorný, který před svou smrtí si to z pokory naporučil, by na cestě hřbitovní byl pochován, aby prý všichni lidé po něm šlapali. P. Pokorný byl duchovním správcem v Dukovanech 26 roků a zůstal zde na odpočinku ještě 14 roků, tedy 40 let žil v Dukovanech a zemřel dne 12. dubna r. 1840. v stáří 87 let. Praví se o něm, že se velmi miloval se starým tehdy učitelem Fr. Römischem a že krátce před svou smrtí šli spolu na hřbitov, aby si tam vyhlédli svá místa. P. Pokorný pak řekl: "Francku, tady na cestu mne pochováš"; a pan učitel zase pravil: "A když já dříve umru, tedy zase tudy vedle – mne pochováš!" Za několik dní zemřel p. učitel a byl pochován na svém místě u kříže 12. dubna 1840; hned pak toho dne zemřel zármutkem P. Pokorný a byl, jak si přál, vedle něho na cestě pochován 15. dubna 1840.

V levo je pochován při hlavním kříži P. Ignát Bezstarosti, který s p. učitelem rešickým v noci blíže Rešic do zmoly upadli a oba se zabili; to se stalo dne 27. srpna 1872.

Brána hřbitovní černá má na obou stranách na zdi v mramorových deskách tyto nápisy:

I.

Plno práce, žádný klid,
V slasti chud a bohat žalem,
Nepřízně i lásky syt
Kráčí člověk v žití celém,
Ani smutné srdce neví,
Kde se mír a pokoj jeví.

II.

Až nás anděl zavolá,
Nenávist i přízeň zhyne,
K výsostem duch vzplápolá,
By si zvolil sídlo jiné,
Tělo v zemi odpočine,
Tam mu mír a pokoj kyne.

Na starém hřbitově u kostela jsou ještě dva značené hroby, a to s křížem, jehož nápis zní: Antonie Rosalie – Rittersfrau und Oberstens-Gemahlin von Claudius, geborne von Körner – Besitzerin des Gutts Dukowan – gestorben den 2. April 1834. --- Byla to matka rytíře Jindřicha z Claudiů, jenž po ní Dukovanský statek držel. Druhý kříž náleží Tomáši Štěpánkovi, hostinskému v Dukovanech č. 2, +21. ledna 1833.

Kamenná ohrada byla až do r. 1850; že však byla již špatná, odvezlo se kamení k zámku, a pí. baronka Poche dala ohradit kostel novým plotem z dubového dříví. Plot ten stál přes 200 zl. Tento plot byl od r. 1876 porušený a lidé sobě domů jednotlivá dřeva po něčem odnášeli, až celý plot byl odnešen, a r. 1881 nebylo po onom plotě ani památky.

Škola.

Od kterého roku škola v Dukovanech jest, není zcela určito. Snad zřízena byla ku konci osmnáctého století. První z učitelů, o němž zmínka se děje, byl František Römish, rozený z Třebíče. Do Dukovan přišel ze svého dřívějšího působiště Rešic r. 1809. Zvláštní budovy tenkráte nebylo. Vyučovalo se v chatrči č. 42. Teprve za tohoto učitele tehdejší vrchnost školu, šindelem krytou, uprostřed vsi vystavěla (nynější radnice).

Od r. 1828 byl učitelem syn předešlého Jakub Römisch.

R. 1867 Josef Valášek.

Od r. 1871 15. srpna Antonín Wimmer.

V srpnu r. 1874 přišel Jan Budík. Za něho vystavěna nová škola na místě požárem ztráveného čtvrtlánu č. 64 v r. 1876. Mezi stavbou vyučováno v prvním poschodí Urbánkova hostince. Jan Budík zemřel 1880. Před jeho smrtí několik měsíců vyučoval E. Schenk, učitel rešický.

Dne 26. srpna r. 1880 stal se učitelem a r. 1891 naddučitelem v Dukovanech nynější naddučitel Jan Hanus. R. 1905 za své zásluhy u příležitosti 25letého jubilea byl jmenován čestným občanem a čestným členem dobrovolného sboru hasičského. Za něho vystavěn také přístavek školní a otevřena II. třída r. 1891. Od té doby jako mladší učitelé působili na zdejší škole následující:

R. 1891 Josef Skoumal.

Od 12. srpna r. 1896 František Veselý.

Od 13. září r. 1902 Terezie Novákova.

Od 15. září r. 1903 František Veselý.

Od 1. března r. 1904 až dosud Ant. Čermák.

Nynější budova školní již nevyhovuje a vystaví se ještě letos trojtřídní škola na témž místě, ale o jednom patře. Již nyní vyučuje se ve třech třídách a jako třetí síla učitelská působí zde od 5. září 1908 Marie Hanusova, dcera p. naddučitele.

Ženským ručním pracím vyučuje se na zdejší škole od r. 1885, a učitelkou byla Kateřina Urbánkova. Od 26. srpna r. 1889 je pí. Marie Hanusová, choť p. naddučitele.

Kaple Nejsvětější Trojice.

Veřejná tato kaple postavena r. 1689 od Jana Františka Petriadesa. Když r. 1790 Maria Brigitta hraběnka z Canalů kapli tuto, která již zbořením hrozila, opraviti dala, byl na starém oltáři tento nápis nalezen:

"Tento oltář s kaplí ku cti a slávě
Nejsvětější Trojice, Přeblahoslavené
Panny Marie narození ku cti;
svatého Jana Křtitele ku cti a
vážnosti obstaral Jan František
Petriades, svobodný pán r. 1689.
jejich Excellencí hrabat ze Semic
všech vědomostí učitel."

Nad klenutím jest jeden zvon 2 centy 70 liber těžký od Clementa Stechera v Brně 1797 ulitý. Před r. 1842 bývaly na kapli též věžové hodiny, aby robotáři věděli, kdy mají do pole vyjížděti. Od nepamětných dob na slavnost Nejsvětější Trojice bývala (a posud jest) v Dukovanech vždy slavnost v této kapli, ku kteréž z okolí mnoho lidí připutovalo, a farníci na tuto slavnost se vždy těšívali a ji patrocinium, poutí (malé hody) nazývali.

Kaplička se studánkou.

Kaplička s dobrou, zdravou, čistou, měkkou, ale pitnou vodou, která má své zvláštní zřídlo, ani při největším suchu nevysýchající. Jest u rybníka prostřed osady vedle sochy sv. Floriána. Jest z kamení a cihel pevně vystavěna a pochází z r. 1843. Před tím na témž místě bývala studánka. Poněvadž však byla častěji znečištěna, byl nucen majitel zámku, Jindřich rytíř z Claudiů, vystavěli nad ní kapličku a zábradlí, by z ní páni ze zámku vody k pití užívati mohli; v zámku totiž pitné vody nebylo. R. 1843 byla kaplička posvěcena. Byl v ní obraz Panny Marie Bolestné na oltáříčku; nad vodou byla příklopka a u kapličky železná branka. R. 1865, když bylo veliké sucho, přišel jistý kovář ku zamknuté kapličce a kladivem železnou bránku vytrhl násilím a vody si nabral. (Týž kovář Kratochvil, tak vypravují lidé, byl za to potrestán od Pána Boha; třikrát po sobě vyhořela jeho kovárna a neštěstím býval pronásledován, až konečně o kovárnu přišel a nemocen byv celý rok na souchotě, v bídě a nouzi zemřel 24. února 1882.) Bránka ta byla pak od někoho ukradena, později byly zase dřevěné dveře k této kapličce přidělány, ale brzy měly podobný osud, a od té doby zůstala kaplička docela otevřena.

Socha sv. Jana Nep.

Socha tato stojí uprostřed osady, a dala ji postaviti r. 1714 Maxmiliána Elisabetha Říkovská rytíře z Dobřic; příčina toho není známa.

Nápisy:

Charo ponit Patrono

M. E. Ř. V. D.

Max. Elisabetha Říkovská V. Dobřic.

II.

Saneto Joanni Nepomuceno

Vero honoris Defensori.

Swatwj Jene Nepomuczký

čest a Powěst mou

Chraň vzdycky:

III.
Řikowskyanae Familiae a Dobřic
Benevolo Conservatori honoris
Zachovej náss rod Řzykowskej,
Svatej Jene, miláčku Božskej
A po smrti dej Poklady Wěčné!

IV.
Super Dukowan
Beneficentissimo
Protectori.
Dukowanskei malei
Statek,
Rozmnož by netrpěl
Zmatek
Řiď by neměl
nedostatek!

Socha sv. Josefa

(před zámkem), kterou postavily dvě svobodné sestry ze zámku roku 1737.

Nápisy:

I.
S. Josepho
Jesu Nutritio
Virginis parentis
Solatio,
Magni in terris
Consilii Adjutori
Suo in hacce vita
Tutori
In extremis veporra
Potenti Defensori.

II.
Utquem in hic
posita effigie
pie ostentat
finito vitae
exilio solatiose
ostendat,
Pietas ergo
erexerunt et cor
statuamque devote
sacrarunt.

III.
Maria Antonia
et
Marta Carolina
Podstazkin
L. B. de Prusinowitz
Domitiae in Dukowan.

Socha sv. Floriana

Založena byla od Ignáce rytíře z Abelů r. 1778.
Na podstavci je znak a nápis:
Sancte Floriane
Averte Incendium
A servis piis
In te sperantibus – 1778.

Kříže.

Téměř všecky jsou z novější doby.

1. Kříž u kostela z r. 1881.
2. Kříž za hřbitovem z r. 1818.
3. Kříž na hřbitově z r. 1864.
4. Kříž za četnickou stanicí z r. 1883.
5. Kříž na silnici ke Skrejím, t. zv Oulehlův z r. 1872.
6. Kříž na silnici k Jamolicích z r. 1869.
7. Kříž dřevěný u Dukovanského mlýna asi z r. 1880
8. Kříž dřevěný u Havránku z r. 1883.
9. Kříž kamenný u Husákových pochází ze zpustlé práchovny; poslední majitel v nemoci daroval ho obci Dukovanské.

Pamětihodné události.

Dne 16. října r. 1902 nalezl bývalý zdejší farář Josef Navrátil ve farském archivu listinu, datovanou ze dne 18. března 1713, ve které se obrací tehdejší administrator kostela Dukovanského Jan Melichar Hlavinka ku dobrodincům všech stavů, aby z lásky křesťanské obdarovali kostel dukovanský, bohaprázdnými lidmi vyloupený, a zároveň sběrateli milodarů, tehdejšímu purkmistru a rychtáři Jiříku Němcovi všude volného průchodu dali.

Ofocený historický text je na konci kroniky.

K farnosti dukovanské náležely od počátku Dukovany, 2 mlýny, Horní neboli Dukovanský a Dolní neboli Havránek (nynější elektrárna) a práchovna, v níž však se již prach nevyrábí. Dílny jsou úplně zničeny. Všecky tyto tři samoty jsou na řece Jihlavce. R. 1781 byly k Dukovanům také Skreje přifařeny, což tehdejší administrátor P. Enter následovně zaznamenává: AnnVs, qVo Skreyenses ADMInIstratVrae hVIC soLennIter JVnCtI erant. Ale jeho radost byla krátká, neboť již 23. července téhož roku poznamenává: Eodem autem anno 23 Julii ad protestationen Domi de Hoffer ab eadem avulsi et dolenter dimissi Parochiae Rouchovanensi incorporati. fuere.

R. 1834 měly Dukovany 98 čísel s 489 obyvateli.

R. 1900 však 118 čísel s 830 obyvateli.

Kdo navštíví kostel Dukovanský, jistě si povšimne obrazu Panny Marie Římské ve vzácném rámci. Obraz ten má svou historii. Všimněme si především památek na obraze. Předně peníz památný, stříbrný 9 $^1/_2$ deka těžký s vypuklým obrazem křtu Páně, jest na obraze zavěšený, průměr jeho jest 7 cm., cena 50 K. Na penízu jest tento nápis: Rosina Hadaun, k. k. Privil. Groβhändlerin von Wien, hat mich den 12. Jänner 1801 an der Taufe gehoben und den Namen Rosina beigelegt, meine Eltern hiessen Josef und Francisca Lohs und war Papier-Macher in Mohelno.

Druhý peníz na témž obraze je mosazný, menší; na jedné straně jest vypuklý obraz cellenské Panny Marie s Ježíškem a kolem nápis: S.M.C. Patrona Viennensium, usquem pro Anno Jubilaeo vi oblata 1757. Na druhé straně jest vypuklý obraz obležení Vídně od Turků, nad Vídní vznáší se nejsv. Trojice, a pod ní je nápis: Vienna Austriae ab obsedione Ture. liberata 12. Sept. 1683. Tento peníz je pověšen na šňůře z pravých perel.

Třetí památka na témž obraze je malé stříbrné srdíčko otvírací a obsahzje v sobě proužek vlasů +Rosiny Lohsové. Na srdéčku jest vypuklý obrázek P. Marie Cell.

Obraz s onemi památkami darován byl zdejšímu kostelu na památku od rodičů Rosiny Lohsové r. 1830. Rosina Lohsova, dcera Josefa Lohsa, papírníka z Mohelna (z papírny), byla 4. dubna 1830 nalezena u Havránku utopena. Bylo jí 29 let. Měla prý s tovaryšem z papírny poměr a pak bojíc se svého velmi přísného otce ze strachu sešílela; do vody doma pod kola skočila a se utopila; až pátý den byla nalezena. Rychtářským soudem v Dukovanech a výnosem c. k. okr. soudu ze dne 9. dubna č. 3101 bylo povoleno, aby se církevně pochovala. I byla pohřbena v Dukovanech, protože již na hranicích dukovanských byla nalezena. Její památní peníze i s obrazem odevzdali pak rodiče její do chrámu Páně v Dukovanech.Tento obraz býval s počátku hlavním obrazem na vedlejším oltáři Panny Marie. Po vymalování kostela r. 1902 zavěšen byl na kůr.

V roce 1866 po ukončení války ubíralo se pruské vojsko na svém zpátečním pochodu třikráte také naší vesnicí (Dukovany), a to: 3., 7. a 8. srpna. Dle záznamu vyznačovali se vojáci velkou nemírností v jídle a na památku zanechali zde choleru, jíž mnoho domácích obyvatel onemocnělo a 23 osob zemřelo.

R. 1892 založen byl v Dukovanech dobrovolný sbor hasičský.

Dne 30. června r. 1894 vypukl oheň večer před kostelem v domku Jana Bartůňka, Novotného a Popelky a plamen sahal až na věž kostelní, tak že se střecha počínala chytati; že však věž pokryta již byla plechem, byl kostel zachráněn.

R. 1897 15. srpna zásluhou +Gerolfa hraběte Coudenhove zřízena poštovní a telegrafní stanice. První expedientkou jmenována Marie Šrámková, expeditorka z Ivančic, nyní provdaná Worlová.

R. 1898 24. února zřízen spořitelní a záloženský spolek dle Raiffeisena.

R. 1900 10. listopadu zásluhou a obětavostí Gisely hraběnky Coudenhove zřízena jízdní pošta a propůjčena Emilu Worlovi.

Dodatek.

Ves Dukovany jest západně od Ivančic 14 km; železniční stanice jest v Mor. Krumlově 14 km. Čísel jest nyní 128 a obyvatel přes 800, kteří se živí výhradně rolnictvím. V Dukovanech jest též panský dvůr s lihovarem, ale jest v nájmu (nynějším nájemcem jest František Novák).

Mezi Hradem a Horním mlýnem jsou t. zv. pohaniska, což asi jest staré pohřebiště pohanské.

Na kopcích mezi Dukovanami a Havránkem našly se polovyrobené, jakož i hotové mlaty kamenné úplně zachovalé.

Poblíž Dukovan nalézají se též vltavíny; dle názoru professora Suesa jsou to částečky meteroidů.

Připomenouti konečně sluší, zvláště turistům, že směrem k Ivančicím asi hodinu od Dukovan nalézají se zříceniny hradu Templštýna, jenž byl vystavěn od templářů r. 1244.

Historický text z roku 1713:

Ney Duſtogneyſſím Wiſocze Welebním Oſwý-czeným Wyſocze Urozeným Panúm Panúm Pre-latúm, Knizatúm, Hrabiatúm, Swobodným Panúm Urozeným a Stateczným Rytirzúm též Welebným dwoji Czti Hodným a Wyſocze Urozeným Panúm Diekanúm a Fararzúm Podobnie Wyſocze Wzaczným Moudrým a o Patrným Panúm Purgmiſtrúm a Raddam, Cechmiſtrúm, Králowſkých y Poddatzých Miest, Mieſteczek Diedin a Wſſem obecznie gakeho Stawu, aneb Duſtogenſtwí Beyti Raczite a gſte: My Purgmiſter Richtarz a Konſſele Diebini Du-kowan Margkrawſtí Morawſkie Krage Znogem-

ſkeho Ležiczý Služby Naſſe wam Ponizenie a Pokornie od Pana Boha Wſſech dobrich a Spaſytelnich Wgeby Przedſkazugeme a znamo Wſſem dobrim Swiedomim Przedewſſemi, Kterak naſſ Chudi Chram Panie Keczti a Chwale Swatemu Sigmundu Waczlawů a Gilimů založeny Przed Kratku Czaſem ſkrz Boha Prazdnie Lýdý ze wſſech wſſudi Kſlužbam Božim Potrzebných Swieczených Sſatůw a gýnich wgeſſi Tak Hrubie oblaupen zie Tolýko Tabernaculum a Prazdny oltarze zuſtalý a od Tey Chwyle ani Služby Boži ſe konati Nemohli a tak Welky Chudobie Poſtawenemu Chramu w Potrzebných wgeꝉých pro naſſi welykou Tiznoſt a Chudobu žadnau a neb a Spon Hrubye malou Pomozi Przi ſ Pgeli mužeme Proczez Ukazatele Lyſtu tohoto Girſika Niemcze Kteri z Czerſtweho zdraweho a Cziſteho Powyetrzi. Kde bud Bohu Chwala geſſtie až Poſawat žadni Sſkodni nemozi ſlyſſeti neni Przichazý ſe dozadali abý Zlaſký Krzeſtianſke Tu Prazi na ſebe wzal a mezi Pobožnim a Boha Bogibimi Krzeſtiani Swatau Allmužnu na wſſeliký Potrzebu Kſluzbie Bozi naſſeho Chramu Panie wyhledawal Proczez Neyjaſnieyſſých Wyſocze Welebných a o Swyczených Urozených Panů Panů Prelatů. Knizat Hrabiat Swobodných Panůw Urozených a Stateczných Rýtirzůw. Tež Welebných dwogi Czli Hodných a Wyſocze Učených Panůw diekanůw a farařůw, Podobnie Wzacznych Moudrých a oPatrných Panůw Burgmiſtrů, Richtarzu, Radduý, Czechmiſtrů Kralowſkých ý Poddaczých Mieſt. Mieſteczek, Diedin, Taký Panů officirů Wojenſkých ý Ginſſých Wojakůw a Wſſech obecznie gakeho Stawů a neb Duſtogenſtwý Bryti Raczite u gſte Pro od Platů Boži Proſime gwrchu Pſaneho Girzýka Niemcza Netolýko gen Allmužnu SWatů na ten Chudi Chram Panie ſedrowati ale taky Kdež bẏſte Kolýw obratil Pruchodi Swobodni dali a Przíti Sobie oblibýli Zato wſſem Miloſtem a jednomu Kazdemu wtiech Takowegch Przicžýnach dle Krzeſtianſke Powinoſti Se Poſlušſnie a nachylnie odmieniti Slýbugeme Kdež Pro dokonalou Toho Giſtotu Sme naſſi obecznie Peczet Tuto Przýliſknutý dalý genž geſt dan w diedinie Dukowan dne 18. Brzezna leta 1713.

Paul Franz Polach,
diekan Jaromierzitzký

Jan Melichar Hlavinka,
adminiſtrator Koſtela Dukowanſkýho.

WW. Purgmiſter, Richtarz a Konſſelowe.